

**Голові
спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02
в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
д.держ.упр., професору
Р.В. Войтович**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, доцента, Карлової Валентини Володимирівни на дисертаційну роботу Шкурата Івана Вікторовича «Трансформація державного управління в Україні в умовах глобалізації: теоретико-методологічний аналіз», подану до захисту до спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Актуальність представленої до захисту дисертаційної роботи обумовлена необхідністю вивчення взаємозв'язку трансформаційного розвитку і державного управління в умовах глобалізації та теоретико-методологічного обґрунтування трансформації державного управління в Україні в умовах зростаючих впливів глобальних процесів, які розпочалися на початку 90-х років ХХ ст. Глобалізація заклала фундамент побудови нової системи управління світовим співтовариством і світовою економікою. Перехід від двополюсного до однополюсного вектору розвитку людської цивілізації породив нові проблеми управління. Стрімка глобалізація економіки, наслідком якої, зокрема, є підвищення взаємозалежності національних економік, зростання їхньої відкритості, зростання обсягів міжнародної торгівлі та іноземних інвестицій, значна диверсифікація світових фінансових ринків та ринків робочої сили, а також різке збільшення ролі транснаціональних корпорацій в світових господарських процесах та загострення глобальної конкуренції вимагають адаптації системи управління державою до зростаючих впливів глобальних і місцевих процесів. З огляду на зазначене сучасна система державного управління в Україні має бути здатною аналізувати та адаптувати ці напрями розвитку світової цивілізації до національних умов і розширити свої можливості щодо визначення та сприйняття майбутніх тенденцій розвитку з тим, щоб зайняти активну позицію стосовно реагування на зростаючі потреби як у національному, так і глобальному масштабі.

Глобалізаційні аспекти державного управління розкриті у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Водночас важливою проблемою є аналіз теоретико-методологічних засад трансформації державного управління в Україні в умовах глобалізації, що сприяє розв'язанню низки актуальних науково-прикладних завдань у сфері державного управління. Тому тема дисертаційного дослідження Шкурата І.В. є актуальною і своєчасною.

Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконувалося згідно з науково-дослідною роботою Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за темами «Управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону в умовах децентралізації та регіональної демократії» № 0118U005266; «Дослідження проблематики розвитку прямих форм демократії в Україні в умовах децентралізації» ДЄ №01118U003560; «Модернізація та підвищення ефективності публічного управління у сфері зайнятості в Україні в контексті євроінтеграції» ДЄ №01118U003561, в рамках яких автором проаналізовано передумови та наслідки глобальних проблем сучасного розвитку системи державного управління, визначено взаємозв'язок трансформаційного розвитку і державного управління в умовах глобалізації та охарактеризовано трансформацію ролі еліти в умовах глобалізації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність.

Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації базуються на теоретико-методологічних засадах науки державного управління, узагальненні існуючих ідей та поглядів сучасних вітчизняних та зарубіжних учених, використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації є теоретично та практично обґрунтованими. Це підтверджується достатньою кількістю опрацьованих здобувачем наукових праць зарубіжних та українських дослідників.

Основні положення й висновки дисертаційного дослідження відповідають чинним вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до дисертаційних робіт. Структура дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю, обумовлена завданнями та підпорядкована меті дослідження. Мета дослідження, яку окреслив здобувач, логічно відображає суть роботи та полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних засад трансформації державного управління в умовах глобалізації та розробці практичних пропозицій щодо удосконалення даного процесу.

У першому розділі «*Теоретико-методологічний аналіз дослідження державного управління в умовах глобалізації*» досліджено історичні засади

становлення державного управління, природу та еволюцію становлення держави, а також з'ясовано особливості державного управління в умовах глобалізації. У другому розділі *«Трансформаційні процеси та їх вплив на державне управління»* вивчено сутність трансформаційних процесів та їх значення у глобальному суспільстві, охарактеризовано глобальне суспільство як трансформаційна модель соціальної організації; визначено взаємозв'язок трансформаційного розвитку і державного управління в умовах глобалізації та охарактеризовано трансформацію ролі еліти в умовах глобалізації. У третьому розділі *«Глобальні проблеми сучасного розвитку системи державного управління: передумови і наслідки»* проаналізовано передумови та наслідки глобальних проблем сучасного розвитку системи державного управління. Досліджено міжнародний тероризм, транснаціональні корпорації, інформаційну складову державного управління та трансформаційний вплив глобалізації на економічні та демократичні процеси. У четвертому розділі *«Розвиток системи державного управління України у процесах глобалізації»* оцінено стан розвитку системи державного управління України у процесах глобалізації, визначено вплив чинників на розвиток системи державного управління України. У п'ятому розділі *«Нова цивілізаційна модель глобалізаційного розвитку України в кінці XX – початку XXI століття»* здійснено аналіз стану, проблем та перспектив взаємовідносин Україна-НАТО та їх впливу на інтеграційні, політичні та економічні процеси в Україні.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Наукове значення дисертаційного дослідження, достовірність і новизна наукових положень підтверджуються теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження та апробацією його результатів під час проведення науково-комунікативних заходів. До найбільш вагомих результатів, що характеризують наукову новизну дослідження, слід віднести такі:

– сформовано нову цивілізаційну модель глобалізаційного розвитку України, фундаментальним пріоритетом якої є удосконалення процесів трансформації державного управління в Україні в сучасних геополітичних умовах. У відповідності із зазначеним запропоновано такі напрями: формування єдиного розуміння геостратегічного вектору розвитку країни з подальшим широким розповсюдженням доступних для розуміння громадськістю інформаційних матеріалів даної тематики; розвиток інвестиційної привабливості країни з метою забезпечення необхідних передумов для налагодження співпраці з іноземними інвесторами; розробка чітких нормативних засад та програмних документів з відображенням основних заходів збереження національної цілісності країни у процесі розвитку зовнішньоекономічної політики та інтеграції у світовий простір; кристалізація інтеграційних намірів України (ЄС та НАТО) та їх розгорнута деталізація з

позицій глобалізаційного розвитку; гармонізація нормативно-правового забезпечення розвитку державного управління країни з найоптимальнішими сучасними міжнародними тенденціями; створення офіційного владного порталу для відображення основних напрямів розвитку України в контексті глобалізації та результатів моніторингу їх реалізації; оптимізація засад державного регулювання зовнішньої політики з метою більш якісного позиціонування України в міжнародній спільноті; створення робочої групи для проведення регулярної експертизи актуальних проблем та перешкод на шляху інтеграції України до міжнародних процесів глобалізації; розвиток та впровадження інструментів комунікації та дієвої взаємодії з міжнародними партнерами.

– запропоновано наукове бачення взаємозв'язку державного управління та процесу світової глобалізації, що зумовило появу нових підходів до управлінської діяльності в межах суспільства, таких як: заміна традиційного управління, що спиралося на застосування повноважень влади, більш гнучким; заміна процедур чіткого бюрократичного характеру зорієнтованістю на підвищення якості публічного обслуговування. В таких умовах низка чинників політичного, соціально-економічного та інституційного характеру зумовила появу нової форми державної управлінської діяльності, що дістала назву «публічне адміністрування».

– удосконалено періодизацію трансформаційних процесів, серед яких основними періодами є: переоцінювання становища суспільства й оцінювання суті та обсягів кризи, що характеризується системністю; соціальне діагностування, інакше кажучи, неупереджене, об'єктивне визначення рис нинішнього, минулого стану, властивостей та методів, за допомогою яких можна подолати кризові ситуації; ліквідація системи, яка змінила себе, усунення її помітної несумісності щодо досягнутого рівня суспільного розвитку та його тенденцій; новітнє самовизначення суспільства, рекомендації та підтвердження напрямів подальшого розвитку.

– запропоновано перелік головних ризиків цивілізаційного розвитку України в контексті глобалізації, що включає: суперечливість залежності від того, що світова ринкова кон'юнктура перебуває у нестійкому стані; ризик неефективної підприємницької діяльності компаній, які не витримують конкуренції із зарубіжними компаніями; підвищення рівня економічних втрат через те, що доводиться виконувати статутні вимоги, які декларуються деякими міжнародними організаціями; ризик, пов'язаний з міжнародним тероризмом, нелегальною міграцією, контрабандою заборонених товарів та іншими наслідками, які виникають при лібералізації прикордонного й митного режимів; ризик, пов'язаний з негативним впливом масової культури на систему національно-культурних цінностей, додатковими проблемами глобального значення.

Варто звернути увагу на наукове бачення дисертанта переваг для України від долучення до НАТО: 1) у контексті євроінтеграції: здійснення цивілізаційного вибору, підтвердження належності України до європейської ціннісної системи, співтовариства розвинених демократичних держав; зміцнення української позиції при вступі до Євросоюзу, посилення авторитету держави на міжнародній арені, її впливовості у розв'язанні проблем міжнародної безпеки; більш гарантовані мир, безпека, внутрішня політична й соціальна стабільність у країні, її політична незалежність, територіальна цілісність і непорушність лінії кордону, невтручання решти країн у внутрішнє життя України; утвердження демократичних цінностей, верховенства права, захист людських прав, активніше використання найсучасніших освітніх та інформаційних технологій, модернізація суспільного життя в кожній сфері; позитивний вплив на розвиток економіки та інвестиційну привабливість нашої країни, покращення її інвестиційного клімату, соціальний захист громадян; забезпечення своєї екологічної й технологічної безпеки; захищеність власної території від міжнародної терористичної загрози; 2) у контексті трансформації політичних та економічних процесів України, оскільки стануть можливими: отримання Україною надійних гарантій її нацбезпеки, незалежного існування, суверенітету й цілісності території; вихід із геополітичного домінування РФ і перехід до відносин, зорієнтованих на рівноправність між державами; вагомі передумови інтеграції до Європи, західних політичних та економічних структур; зміцнення безпеки на міжнародному рівні й стабільності в Центрально-Східній Європі; підвищення внутрішніх підвалин української нацбезпеки за допомогою НАТО, з використанням досвіду й підтримки НАТО для покращення в Україні оборонного сектору; формування важливих факторів для ліквідації російської військової присутності в Україні; підвищення світового рейтингу нашої держави; досягнення її посиленої консолідації; зміцнення інституцій, які передбачає громадянське суспільство; прозора робота державних органів влади; реально захищені права і свободи громадян, правове верховенство; зменшеного впливу бізнесу РФ на стан економіки і внутрішньої політики в Україні; заохочення економічного реформування; збільшення обсягу іноземних інвестицій у розвиток економіки України; зміцнення системи державного управління у нових геополітичних умовах; підвищення державно-політичної незалежності та захищеності від зовнішнього втручання у процеси державного управління відповідно до стандартів внутрішньої безпеки НАТО; зниження рівня корупції, що є однією з особливостей державного управління в країнах-членах НАТО; оптимізація державних витрат на оборонну сферу та перенаправлення їх на соціально-економічний розвиток країни; стимулювання політичних, економічних і соціальних реформ в усіх сферах державного

управління; підвищення демократичних, соціально-економічних стандартів державного управління у відповідності з вимогами НАТО.

У сукупності отримані наукові результати вирішують важливу актуальну для науки державного управління проблему, яка полягає у науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних засад трансформації державного управління в умовах глобалізації та розробці практичних пропозицій щодо удосконалення даного процесу.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Наукові результати дисертаційної роботи опубліковані дисертантом самостійно в 38 наукових працях, зокрема: одній одноосібній монографії, 24 наукових статтях у наукових фахових виданнях, зокрема – 4 статтях у зарубіжних виданнях, 13 публікаціях в інших виданнях, серед них – статті, матеріали і тези доповідей на конференціях. Результати, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження є особистим досягненням автора. Особистий внесок автора в наукову роботу зазначено у переліку опублікованих праць за темою дисертації.

Практичне значення роботи

Практичне значення дисертаційної роботи підтверджено використанням отриманих здобувачем результатів у практичній діяльності Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України, Національного агентства кваліфікацій, Хмельницького національного університету, Хмельницького університету управління та права, Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації та Баришівської районної державної адміністрації. Значну кількість концептуальних положень дисертаційної роботи було доведено до рівня практичних пропозицій. Довідки щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність органів державної влади та в навчальний процес, підтверджують теоретичну значущість та практичне значення дисертації.

Апробація результатів дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи були презентовані та обговорені на: науково-практичній конференції «Кар'єра молодих державних службовців» (м. Харків, 2004 р.), щорічній науково-практичній конференції «Державна стратегія управління місцевим та регіональним розвитком: форми, методи та актуальні проблеми реалізації» (м. Одеса, 2004 р.), науково-практичній конференції за міжнародною участю «Проблеми трансформації системи державного управління в умовах політичної реформи в Україні» (м. Київ, 2006 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції для студентів, аспірантів, науковців «Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій» (м.

Суми, 2011 р.), II Всеукраїнській міжвузівській конференції студентів та молодих учених «Становлення публічного адміністрування в Україні» (м. Дніпропетровськ, 2011 р.), VIII Міжнародній універсальній виставці «Слобожанський міст – 2011» «Наукові і практичні аспекти модернізації публічної влади в умовах глобалізації суспільства» (м. Суми, 2011 р.), 9-ій регіональній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.), круглому столі «Актуальні проблеми публічного управління в Україні» (м. Суми, 2014 р.), науково-практичній конференції «Засоби забезпечення надання якісних адміністративних послуг на рівні територіальної громади» (м. Одеса, 2014 р.), I міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку сучасної науки» (м. Софія, Болгарія, 2019 р.), науково-практичній конференції «Проблеми розвитку науки в контексті трансформацій суспільства» (м. Полтава, 2019 р.), III науково-практичній конференції «Наука та сьогодення» (м. Київ, 2019р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Структурно дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків та додатків, які системно розкривають основну мету дослідження. У дисертації чітко окреслені: мета, завдання, предмет і об'єкт дослідження. Автором проаналізовані та використані нормативні документи, дані статистичних довідників, інформаційно-аналітичних бюлетенів, монографії, довідкова література, включаючи зарубіжну, численні публікації у вітчизняних та зарубіжних виданнях, рекомендації міжнародних експертів, офіційні публікації міжнародних інститутів та організацій. Дисертант достатньо виважено і критично оцінює погляди різних дослідників, аргументовано доводить власну позицію. Висновки та пропозиції сформульовані чітко і повністю передають зміст основних результатів проведеного наукового дослідження. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки і рекомендації у повному обсязі розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації. У цілому дисертація Шкурата І.В. «Трансформація державного управління в Україні в умовах глобалізації: теоретико-методологічний аналіз» за своїм змістом та одержаними результатами відповідає паспорту спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Аналіз змісту автореферату та дисертації підтверджує ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами. Зміст автореферату дисертації, основних положень та висновків самої роботи є ідентичним. Оформлення дисертації та її автореферату здійснено відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження Шкурата Івана Вікторовича виконано на високому науково-теоретичному рівні. Водночас, зважаючи на новизну досліджуваної теми для галузі державного управління, варто вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити деякі зауваження та пропозиції:

1. У підрозділі 1.1. «Історичні засади становлення державного управління», розкриваючи різні наукові підходи до визначення державного управління, автор зазначає, що «поведінковим підходом відстоюється «єдино можливий оптимальний шлях» вирішення проблем управління» (с. 33). На нашу думку, варто було б зазначити, чи є доцільним використання певних елементів даної школи на сучасному етапі розвитку державного управління та обґрунтувати яких саме.

2. У підрозділі 1.2. «Особливості державного управління в умовах глобалізації» дисертант наводить фактори зародження та поширення глобалізації як нового укладу суспільного життя (с. 79). Проте, на нашу думку, доцільно було б обґрунтувати, у чому саме полягає вплив даних факторів на розвиток державного управління у контексті глобалізації.

3. У підрозділі 2.1. «Сутність трансформаційних процесів та їх значення у глобальному суспільстві» автор наводить модель періодизації трансформаційного процесу (с. 91). Акцентуючи увагу на останньому етапі, а саме «новітнє самовизначення суспільства, рекомендації та підтвердження напрямків розвитку», незрозумілою залишається, як досягти новітнього самовизначення суспільства у контексті державного управління України.

4. У підрозділі 2.4. «Трансформація ролі еліти в умовах глобалізації» дисертант зазначає, що «еліта може швидко оновитися за двома сценаріями: через революцію і за ініціативою очільників власне елітарної групи» (с. 142). На нашу думку, доцільно було б обґрунтувати, яким чином це може відбутися в Україні, зважаючи на особливості соціально-політичного та економічного розвитку нашої держави на сучасному етапі.

5. У четвертому розділі дисертації автором визначені напрями реформаторської роботи уряду та громадянського суспільства щодо усунення головних ризиків цивілізаційного розвитку України в контексті глобалізації, серед яких виділено поєднання традицій та новаторських досягнень у всіх життєвих сферах людства. На нашу думку, бажано було б більш детально розкрити зазначений аспект і підкріпити власною аргументацією автора.

Висловлені зауваження носять переважно рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони не знижують наукової і практичної цінності отриманих результатів, які є обґрунтованими і достовірними, а окреслюють напрями подальших наукових розробок.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Дисертаційна робота Шкурата Івана Вікторовича «Трансформація державного управління в Україні в умовах глобалізації: теоретико-методологічний аналіз» є самостійним, завершеним науковим дослідженням на актуальну тему, що характеризується новизною та є вагомим внеском у розвиток теорії та практики державного управління. Узагальнені здобувачем науково обґрунтовані висновки і розроблені пропозиції в сукупності вирішують складну наукову проблему, яка полягає у науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних засад трансформації державного управління в умовах глобалізації в Україні та розробці практичних пропозицій щодо удосконалення даного процесу.

За актуальністю, науковою новизною, важливістю одержаних результатів, їх обґрунтованістю та достовірністю, а також практичною цінністю сформульованих положень та висновків дисертаційна робота «Трансформація державного управління в Україні в умовах глобалізації: теоретико-методологічний аналіз» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор – Шкурат Іван Вікторович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Офіційний опонент:

професор кафедри публічної політики
та політичної аналітики Національної академії
державного управління при Президентові України,
доктор наук з державного управління, доцент

В.В.Карлова

Учений секретар Національної академії
державного управління при Президентові України,
доктор наук з державного управління, професор

А.П.Рачинський

«26» листопада 2020 року